

KOZMA AHAČIČ

SLOVENSKI PREVEDKI V VEČJEZIČNEM PRIMERJALNEM SLOVARČKU OLOFA RUDBECKA ST. (1698): NOV PODATEK ZA ZGODOVINO SLOVENSKEGA SLOVAROPISJA IN ANALIZO UPORABE SLOVARJEV V 17. STOLETJU

COBISS: 1.01

[HTTPS://DOI.ORG/10.3986/JZ.29.1.01](https://doi.org/10.3986/JZ.29.1.01)

Tretja knjiga dela *Atlantica* Olofa Rudbecka iz leta 1698 vsebuje večjezični primerjalni slovarček, ki v stolpcu *Slavonica* vsebuje 228 slovenskih besed, poleg tega pa še osem poljskih, šest hrvaških in štiri češke. Prispevek opozarja na pomen tega slovarčka za zgodovino slovenskega slovaropisja, opisuje postopke uporabe Megiserjevega slovarja *Thesaurus polyglottus* iz leta 1603 kot predloge za »slovanske« besede in išče natančen Rudbeckov vir za vsako uporabljeno besedo.

Ključne besede: Olof Rudbeck st. (1630–1702), *Atlantica sive Manheim* (1698), Hieronim Megiser, *Thesaurus polyglottus* (1603), slovar, slovenščina, poljščina, hrvaščina, češčina

Slovenian Translations in Olof Rudbeck the Elder's Multilingual Comparative Glossary (1698): New Information for the History of Slovenian Lexicography and for the Analysis of Dictionary Use in the Seventeenth Century

The third book of Olof Rudbeck's work *Atlantica* from 1698 contains a multilingual comparative glossary with 228 Slovenian words in the *Slavonica* column, as well as eight Polish, six Croatian, and four Czech words. This article draws attention to the importance of this glossary for the history of Slovenian lexicography, describes how Megiser's *Thesaurus polyglottus* from 1603 was used as a template for "Slavic" words, and searches for the exact source Rudbeck used for each word.

Keywords: Olof Rudbeck the Elder (1630–1702), *Atlantica sive Manheim* (1698), Hieronymus Megiser, *Thesaurus polyglottus* (1603), dictionary, Slovenian, Polish, Croatian, Czech

1 Uvod

Švedski pisec in znanstvenik Olof Rudbeck st. (1630–1702) je v letih 1679–1702 izdal obsežno delo v štirih knjigah na skoraj 3000 straneh z dolgim naslovom, ki ga običajno okrajšajo kar kot *Atlantica* [*Atlant eller Manheim / Atlantica sive*

Kozma Ahačič ■ ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, Ljubljana ■
kozma.ahacic@zrc-sazu.si ■ <https://orcid.org/0000-0002-2678-1269>

Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega programa P6-0038 in projekta J6-2584, ki ju financira ARRS. Avtor se zahvaljuje recenzentoma za koristne pripombe.

Manheim] (Rudbeck 1679, 1689, 1698, 1702). Pisano je bilo izrazito tendenčno, vsebuje pa na videz impresivno zbirko najrazličnejših podatkov, med katerimi igrajo pomembno vlogo tudi jezikoslovni.¹ Delo, ki je želelo biti nekakšna zgodovina sveta od samih začetkov, sodi v vrsto tedanjih del, ki so dokazovala, da je švedščina starodaven jezik. Metodološko je skoraj v celoti zasnovano na dokazovanju vnaprej določenih sklepov, katerih namen je bil krepiti švedsko jezikovno in narodno zavest.

V tem kontekstu je Rudbeck (1698: 719–729)² pripravil večjezični primerjalni slovarček z 256 iztočnicami v »skitskem oziroma švedskem« jeziku (*Scythica seu Sveonica / Schytiska eller Swenska* [SS]), ki jih je primerjal s feničanskim³ (*Punica / Phoeniciska* [P]), nemškim (*Germanica / Tyska* [Ger.]), hebrejskim (*Hebraea / Hebreiska* [H]), grškim (*Graeca / Grekeska* [Graec.]), latinskim (*Latina / Latinska* [L]), slovanskim (*Slavonica / Slaweska* [S]) in finskim (*Fennonica / Finska* [F]) jezikom. Namen takšne primerjave je bil dokazati, da je feničanski jezik etimološko povezan s »švedskim oz. skitskim« jezikom. Vse podobne besede (torej besede, ki so po njegovi presoji »etimološko« povezane) je označil ležeče in jim sopostavil besede iz drugih »jezikov«. Iz takšnega pregleda naj bi bila povezava vsakomur razvidna že na prvi pogled.

Štiri različne vrstice iz Rudbeckovega besedila (»etimološke« povezave je Rubeck označeval z ležečim tiskom):

<i>Scythica seu Sveonica</i>	<i>Punica</i>	<i>Germanica</i>	<i>Hebraea</i>	<i>Graeca</i>	<i>Latina</i>	<i>Slavonica</i>	<i>Fennonica</i>
<i>As-drut-bal</i>	<i>A/drubal</i>	Gott treu und mectig	Meleh adon gebir	Bafilevs piptos	Deus fidus et potens	Bug, ver- oblafta	Voimalinen Jumala
<i>Geeth</i>	<i>Geeth</i>	Fiehe	Mikneh, behir, kini- an gemah	Tremma boskaema	Pecus	Shivina	Caria
<i>Maurentuna</i>	<i>Mariantuna</i>	Seeftat	Kir al- liamim	Thala- za-polis	Civitas maritima	<i>Morie- meftu</i>	<i>Maeri kaupungi</i>
<i>Syra</i>	<i>Syra</i>	Geftank, Saur	Mak, boefck, hibbiſch	Dyfo dia	Factor	Smrad	Haifu

- Literature o jezikoslovnih vprašanjih v delu *Atlantica* je kar nekaj, a šele v zadnjem času raziskave segajo tudi globlje. Osnovni zgodovinskojezikoslovni pregled in umestitev najdemo v Hovdhagen et al. 2000: 71–74; Hovdhagen 2001: 1124–1129. Najboljši pregled je naredil Bauhaus (2019: 26–55), kratke preglede pa imajo Agrell (1955: 107–117), Borst (1960) – predvsem za širšo umestitev, Metcalf (1974: zlasti 249–252), natančna je tudi spremna študija Axla Nelsona v Rudbeck 1947: 751–765. Med novejšimi pregledi se problematike dotikajo še Burman (2017: 77–93), Burman in Boyes (2021: 749–766) in drugi, nismo pa zasledili pregledov z vidika slovanskih jezikov.
- V prispevku se naslanjamo na nam dostopno švedsko-latinsko izdajo tretje knjige iz leta 1698 (<https://data.onb.ac.at/rec/AC11064593>), švedsko izhodiščno besedilo je dostopno tudi v prepisu (Rudbeck 1947), razlik ni, so bile pa pri prepisu poenotene črke, kar bi otežilo analizo, občasno najdemo tudi kako napako v prepisu.
- Kot feničanski je Rudbeck označeval punski jezik, ne (širše) feničanščine (Bauhaus 2019: 34).

Rudbeckove etimologije večinoma nimajo nikakršne realne osnove, ob čemer velja opozoriti, da so nastajale v času, ko so tudi na Švedskem že nastajala dela z večjo vrednostjo za nadaljnji razvoj etimološke znanosti, na primer besedilo Georga Stiernhielma (1671), katerega dela imajo že nekatere metodološke zametke primerjalnega zgodovinskega jezikoslovja: v družino »skitskega« jezika je Stiernhielm uvrščal latinščino in romanske jezike, grščino, perzijski, germanski in slovanski »jezik« (več Hovdhagen 2021: 1125). Rudbeck po drugi strani izhaja iz treh glavnih evropskih jezikov, na podlagi katerih naj bi se dalo razložiti vse druge jezike; to so skitski, grški in keltski jezik. »Skitski ali švedski« pišemo dosledno v narekovajih, saj Rudbeck uporablja izraze, kot so skitski, gotski in švedski jezik, večinoma kar kot sinonime (Bauhaus 2019: 26; tam tudi več o Rudbeckovi »metodologiji«⁴).

2 »SLOVANSKE« IN SLOVENSKE BESEDE V RUDBECKOVEM ETIMOLOŠKEM SLOVARČKU IN POMEN NJIHOVE ANALIZE

Etimološki slovarček na enajstih večjih straneh prinaša pri 201 iztočnici tudi 248 ustreznih besed, označenih kot »slovanske« (*Slavonica/Slawefka*), od katerih je:

- (a) 228 slovenskih besed (od tega 171 različnih, 27 pa se jih pojavlja večkrat),
- (b) osem poljskih besed:⁵

Prepis stolpca <i>Slavonica</i> (Rudbeck 1698)	Prepis stolpca <i>Latina</i> (Rudbeck 1698)	Prepis Rudbeckovega vira iz MTh 1603	Stran v Rudbeck 1698
Gorahegi	Promontorium	Polon. gorahegy [promontorium]	729
mielo vak	Libidinofse ardere. Amare	Carniol. lubiti, Polon. mielowak [amo]	719
Obiaviam	Revelare, clamare	[revelo, vide manifesto]; Polon. objawiam [manifesto]	722
przechodze	Pertransire	Sclau. korazhiti, preftopiti, Polon. przechodze-myam [traseo]	723
Przenofze	Tranfducere	Polo. przenofze [transfero]	728
Walcze	Praeliari, pungere, punire	Sclau. bofti [pugno]; Pol. walcze [certo]	719
Wiefzdbazletu	Augurium	Polon. wiefzdbazlotu [augurium]	729
Yzepisko	Rapina	Polo. rzepisko [rapina]	727

4 Gre za podobne postopke, kot jih lahko še danes opazujemo pri ljubiteljskih utemeljevalcih »starodavnosti« posameznih jezikov, tudi slovenščine, npr. t. i. venetska teorija, teorija paleolitske kontinuitete.

5 Poljski (hrvaški, češki) besedi, kakor jo je prepisal Rudbeck, sledi latinski prevedek pri Rudbecku, izpis iz MTh 1603 in na koncu stran, kjer se beseda pri Rudbecku pojavi.

(c) šest hrvaških besed:

Prepis stolpca <i>Slavonica</i> (Rudbeck 1698)	Prepis stolpca <i>Latina</i> (Rudbeck 1698)	Prepis Rudbeckovega vira iz MTh 1603	Stran v Rudbeck 1698
gazhe	Femoralia	[femoralia, vide, subligaculum]; Sclau. bregeshe, Croat. gazhe, fuitice [subligaculum]	721
Gradzki	Civis	Dalm. gradzki, Carniol. purgar [civis]	727
Kuth	Angulolofum	Sclavon. vogel, Dalm. kuth [angulus]	724
Raath	Cufpis	Dalm. raath, Carniol. fhpizza [cuspis]	722
Sluga	Servus	Sclav. flushabnik, hlapez, Croat. fluga [servus]	722
Sztaan	Habitatio	Dalm. fztaan, Bohem. obydlí, Sclav. prebi-vatífhzhe [habitatio]	723

(č) štiri češke besede:

Prepis stolpca <i>Slavonica</i> (Rudbeck 1698)	Prepis stolpca <i>Latina</i> (Rudbeck 1698)	Prepis Rudbeckovega vira iz MTh 1603	Stran v Rudbeck 1698
Geshyne	Caverna in qua David abfconditus	[caverna, vide antrum, cavea]; Sclav. jama [cavea]; Sclavon. jama, berlog, Bohem. geskine, gama, pelefs [antrum]	724
Malina	Rubus ideus	Polon. maliny, Bohem. malinaWy kricek [rubus idaeus]	723
obydli	Habitatio	Dalm. fztaan, Bohem. obydlí, Sclav. prebi-vatífhzhe [habitatio]	723
Spogeni, obiواني	Coire	Boh. mancelske, flozeni, fpogeni, obyواني, obcowanj, musea z[i]jani [coitus]	727

(d) dve besedi neznanega izvora glede na MTh 1603: *voroj* [722], *widlubuje* [724].

Glede na obseg slovenskih besed in relativno redkost slovarjev slovenskega jezika do tega časa, še zlasti natisnjenih, lahko štejemo ta seznam kot eno pomembnejših vključitev slovenščine v kako slovarsko delo tega časa in torej za pomembnega tudi z vidika zgodovine slovenskega slovaropisja v celoti. Neobičajno je, da je

bilo to v slovenskem okolju popolnoma neopaženo, hkrati pa tudi v mednarodnem okolju ni nihče ugotovil, da gre za slovenščino.⁶

Rudbeckova odločitev za slovenščino je razumljiva, saj je menil, da so slovenski primeri v resnici univerzalni »slovanski«. Vzrok za to pa je njegov vir, *Thesaurus polyglottus* Hieronima Megiserja iz leta 1603 (MTh 1603).

Bauhaus (2019: 46–47) v svojem delu (v drugem kontekstu) opozarja na Rudbeckovo rokopisno zapuščino, shranjeno v knjižnici v Uppsali pod signaturo R 13, ki vsebuje med drugim tudi tabelo z izpiski iz različnih jezikov, ki je bila prvi osnutek za pripravo tiskanega slovarčka v knjigi *Atlantica*, obsega pa kar 95 popisanih strani. Rokopis ima (sodeč po nam dostopnih slikah dela besedila) na mestu »slovanščine« poljske primere, ne slovenskih, pa tudi sicer je izbor jezikov nekoliko drugačen. Za nas je ta rokopis pomemben zato, ker med viri izrecno omenja slovar MTh 1603.

In prav uvod v ta slovar nam lahko pojasni Rudbeckovo odločitev za slovenščino. Megiser namreč v uvodu našteva skupine jezikov, med njimi v peti tabeli navede tudi »slovanske« jezike. Takole pravi: »Slovanski ali ilirski jezik se razprostira v daljavo in v širino prek Evrope in Azije.« (MTh 1603:)(8b, po Stabej 1977: xi) Nato našteje njegovih 19 »narečij«, torej jezikov (deloma tudi regionalnih govorov) slovanske jezikovne skupine. Tudi v seznamu kratic (MTh 1603: (:):5b) je pod krajšavo *Scl.* (variate v slovarju so *Sclau.*, *Sclav.*, *Scla.* itd.) navedena razvezava »Sclavonica«, torej glede na omenjeno uvodno tabelo 'slovanski jezik'. Primeri pod to krajšavo pa so izključno slovenski! Ko je Rudbeck prepisoval slovenske primere, je torej verjetno sklepal, da prepisuje »slovanske« prevedke latinskih iztočnic, splošnejše od drugih prevedkov (poljskih, čeških, (ožje) kranjskih, dalmatinskih itd.), ki jih navaja MTh 1603. To potrjuje tudi Rudbeck sam, saj pravi, da pod slovanski jezik učenjaki štejejo ruski, poljski, madžarski, češki in moldavski jezik (Bauhaus 2019: 46).

3 SEZNAM SLOVENSkih BESED V RUDBECKOVEM SLOVARČKU

Ob uvodni analizi smo slovenske prevedke preverili v vseh slovarjih s slovenščino do konca 17. stoletja. Primerjava je obsegala primerjalno branje prevedkov v MTh 1603, MD 1592, AV 1607, registrih v DB 1578 in DB 1584 ter slovarčkih v BH 1584. Pregled je pokazal, da je edini Rudbeckov vir MTh 1603, morda v dveh primerih še mala slovnica štirih jezikov iz MD 1592.

Na podlagi primerjalnega branja smo naredili seznam slovenskih besed v Rudbeckovem slovarčku. Posodobljeni slovenski iztočnici z osnovnimi oblikoslovnimi

⁶ Naključno odkritje dolgujemo pravniku in ljubiteljskemu zgodovinarju Anžetu Hobiču (več o tem Ahačič 2022: 7).

podatki sledijo: prepis stolpca *Slavonica* (Rudbeck 1698: 719–729), ležeče so označene tiste besede, ki jih je označil že Rudbeck kot »etimološko« povezane s feničanskim jezikom; prepis Rudbeckovega vira, torej ustreznega prevedka latinske iztočnice iz MTh 1603 (latinsko iztočnico navajamo v oglatih oklepajih v sodobnem zapisu, prav tako navajamo v oglatih oklepajih morebitne kazalke, ki jim je Rudbeck sledil); prepis stolpca *Latina* (Rudbeck 1698: 719–729) – kadar je smiselno, dodajamo še prepis stolpca *Germanica* [nem.] ali *Graeca* [gr.] (Rudbeck 1698: 719–729) v oglatih oklepajih; navedba strani v Rudbeckovem slovarčku (1698: 719–729), kjer najdemo posamezno slovensko iztočnico; številka razdelka v tem prispevku, kjer je posamezna beseda obravnavana v okviru celostne analize gradiva. Če se posamezna slovenska iztočnica pojavlja na več mestih, je vsaka pojavitev označena z nadpisano številko za iztočnico. Dve iztočnici, ki sta določeni na podlagi ugibanja, sta uvedeni z znakom –.

Posodobljena slovenska iztočnica	Prepis stolpca <i>Slavonica</i> (Rudbeck 1698)	Prepis Rudbeckovega vira iz MTh 1603	Prepis stolpca <i>Latina</i> (Rudbeck 1698)	Stran v Rudbeck 1698	Komentar v:
afinja sam. ž	Affinia	Sclav. affinia [simia]	Simia	727	4.1
ama sam. ž	Amma, doika	Sclau. amma, doika [nutrix]	Nutrix	720	4.2.1
babina sam. ž	Bavina	Sclav. deidina, ozhanstvo, bavina [haereditas]	Haereditas posfello	724	4.3.1.1.2
barka ¹ sam. ž	Barka, Ladia	Sclau. barka, ladia [nauis]	Navis	720	4.2.1
barka ² sam. ž	Barka, Ladia	Sclau. barka, ladia [nauis]	Navis	724	4.2.1
biti ¹ [sem] glag. nedov.	Biti	Sclav. biti [fio]	Fieri	721	4.1
biti ² [sem] glag. nedov.	Dolhambiti	Sclav. dolhan biti morati [debeo]	Debere	727	4.2.2.a
blago sam. s	Blagu	Sclav. blagu [divitiae]	Divitiae posfello	727	4.3.1.1.1
bog ¹ sam. m	Bug	Sclav. Bug [deus]	Deus	719	4.1
bog ² sam. m	Bug, oblstan	Sclau. magozh, oblaftan [potens] *Beseda <i>bug</i> [deus] je napaka, moralo bi biti <i>kraail</i> [rex].	Rex potens	720	4.3.2.2
bog ³ sam. m	Bug	Sclav. Bug [deus]	Deus Rex	720	4.3.2.1
bog ⁴ sam. m	Bug, ver-oblaftra	Sclav. Bug [deus]; [fidus, vide fidelis]; Sclav. verm [fidelis]; Sclau. magozh, oblaftan [potens]	Deus fidus & potens	720	4.3.2.2
bog ⁵ sam. m	Bog	Sclav. Bug [deus]	Deus	722	4.1
bošti glag. nedov.	Walcze, bošti	Sclau. bošti [pungo]; Pol. walcze [certo]	Praeliari, pungere, punire	719	4.3.1.2.2

Posodobljena slovenska iztočnica	Prepis stolpca <i>Slavonica</i> (Rudbeck 1698)	Prepis Rudbeckovega vira iz MTh 1603	Prepis stolpca <i>Latina</i> (Rudbeck 1698)	Stran v Rudbeck 1698	Komentar v:
bramba* sam. ž	Bramt	[tutela, vide, defenfio]; Slav. bramba, obarovanje, Dalm. brana, Germ. befchirmung [defensio]	Tutela [nem. Beskirm]	726	4.2.2
breg¹ sam. m	Kraj. breg	Scla. kraj, breg [portus]; Sclavo. breg, krai morea, Dalma. kray, Pol. brzech, Bohe. breh morfky, Luřat. breg [litus]	Navale	720	4.2.1
breg² sam. m	Kraj. breg	Scla. kraj, breg [portus]	Portus	725	4.2.1
bregše sam. ž mn.	Bregeche, gazhe	[femoralia, vide, subligaculum]; Sclau. bregeshe, Croat. gazhe, fuitice [subligaculum]	Femoralia	721	4.2.3
briti glag. nedov.	Briti	Sclau. briti [tondo]	Tondere exfciendere	728	4.3.1.1.1
cel prid.	Zeel	Sclau. Zeel [perfectus]	Perfectus	727	4.1
cesta sam. ž	Zeřta	Sclau. zeřta [via]	Via, feptum	722	4.3.1.1.1
dar sam. m	Dar	Slavon. dar [donum]	Donum	725	4.1
dedina sam. ž	Deidina	Slav. řezha [fors]; Slav. deidina, ozhanstvo, bavina [haereditas]; [possesio: ni prevoda za Slav.]	Poffelfio, fors	720	4.3.1.3
dekla¹ sam. ž	Dekla	Slav. dekla [puella]	Puella	722	4.1
dekla² sam. ž	Dekla	Slav. dekla [puella]	Puella Virgo	727	4.3.1.1.1
devica¹ sam. ž	Diviza	Slav. diuiza [virgo]	Illuftris Virgo	720	4.3.2.1
devica² sam. ž	Diviza	Slav. diuiza [virgo]	Virgo pulchra, etiam obstetrix	722	4.3.2.1
deřiti glag. nedov.	Deshiti	Slav. defhiti [pluit]	Pluere	728	4.1
dojka¹ sam. ž	<i>Amma</i> , doika	Sclau. amma, doika [nutrix]	Nutrix	720	4.2.1
dojka² sam. ž	Doika	Sclau. amma, doika [nutrix]	Nutrix	721	4.2.2.b
dolina sam. ž	Okrogla, dolina	Slavon. okrogla, dolina [convallis]	Convallis, planities inter montes	722	4.3.2.1
dolřan prid.	Dolhambiti	Slav. dolřhan biti morati [debeo]	Debere	727	4.2.2.a
domač prid.	Domazh řlahta pleme	Slav. domazh [domesticus]; [progenies, vide, proles]; Slav. řlahta, pleme, rod, otrozi [proles]	Domeficiae res, progenies [nem. Hauřgenos geflekt]	724	4.3.2.2

Posodobljena slovenska iztočnica	Prepis stolpca Slavonica (Rudbeck 1698)	Prepis Rudbeckovega vira iz MTh 1603	Prepis stolpca Latina (Rudbeck 1698)	Stran v Rudbeck 1698	Komentar v:
dvojče sam. s	Dvoisheta	Sclau. Dvoizheta [gemini]	Gemini	722	4.1
dvor ¹ sam. m	Dvor, loupa	Sclav. dvor, dvorifhe, lovpa [aula]	Villa, aula [nem. Hof]	723	4.3.1.1.3
dvor ² sam. m	Dvor	Sclau. kralievi palazh, Dal. kralyew dvor, Croat. duor chraglŕchi [regia]; Sclav. dvor, dvorifhe, lovpa, Germ. ein hof/ ein fahl [aula]	Regia civitas [nem. Sahl, gr. Aulae]]	728	4.3.1.3
eden štev.	Eden, edn	Sclav. eden, edn [unus]	Unum	723	4.2.1
far sam. m	Farftarishi	Sclav. far starifhi [sacerdos]	Sacerdos Pater	727	4.3.1.1.1
gora ¹ sam. ž	Gora	Sclau. gora [mons]	Mons	720	4.1
gora ² sam. ž	Gradefch, gora	Sclav. kafhtel, gradezh [castellum]; Sclav. gora [mons]	Castellum mons	721	4.3.1.2.1
gora ³ sam. ž	Gora	Sclau. gora [mons]	Mons, montes	722	4.3.1.1.1
gora ⁴ sam. ž	Gora	Sclau. gora [mons]	Mons	728	4.1
gora ⁵ sam. ž	Gora	Sclau. gora [mons]	Mons	729	4.1
gospod ¹ sam. m	Gofpud	Sclav. gofpud [dominus]	Dominus	719	4.1
gospod ² sam. m	Gofpud	Sclav. gofpud [dominus]	Dominus	721	4.1
gospod ³ sam. m	Gofpud	Sclav. gofpud [dominus]	Dominus Deus [nem. Herr]	723	4.3.1.1.1
gospod ⁴ sam. m	Gofpud	Sclav. gofpud [dominus]	Dominus Dux, excelfus [nem. Herr]	723	4.3.2.1
gospod ⁵ sam. m	Gofpud	Sclav. gofpud [dominus]	Dominus	726	4.1
gozd sam. m	Log, gofd	Sclav. log, gofd [lucus]	Idae f. veneris matris lucus	723	4.3.2.1
grad sam. m	Grad	Sclav. grad, kalhtel [arx]	Arx	724	4.2.2.a
gradeč * sam. m	Gradefch, gora	Sclav. kafhtel, gradezh [castellum]; Sclav. gora [mons]	Castellum mons	721	4.3.1.2.1
grlo sam. s	Rinka na gerli	Sclav. rinka na gerli [torques] *Sodobno: 'ovratnica'.	Torques	726	4.2.1
hiša ¹ sam. ž	Hisha	Sclau. hiŕha [domus]	Domus	721	4.1
hiša ² sam. ž	Hiska	Sclau. hiŕha [domus]	Domus	721	4.1
hiša ³ sam. ž	Hisha	Sclav. hiŕha [domus]	Domus, villa	726	4.3.1.1.1

Posodobljena slovenska iztočnica	Prepis stolpca Slavonica (Rudbeck 1698)	Prepis Rudbeckovega vira iz MTh 1603	Prepis stolpca Latina (Rudbeck 1698)	Stran v Rudbeck 1698	Komentar v:
hlapec sam. m	Hlapez Sluga	Sclav. flushabnik, hlapez, Croat. fluga [servus]	Servus	722	4.2.3
hrib ¹ sam. m	Artizh, hrib verh	Sclav. artizh, goriza, hrib, hribez, verh [collis]	Collis	721	4.2.2.č
hrib ² sam. m	Hrib, artizh	Sclav. artizh, goriza, hrib, hribez, verh [collis]; Sclau. hrib, artizh [tumulus]	Collis, tumulus	726	4.3.1.1.1
hud prid.	Hudaura	Sclav. hudavra, hudu vreme [tempeftas]	Tempeftas	719	4.2.2.a
hvaliti glag. nedov.	Gvaliti	Sclavon. hualiti [laudo]	Laudare	723	4.1
izbrati glag. dov.	Isbrati	Sclavo. ifbrati, iffebrati, is volyti [eligo]	Eligere	724	4.2.2.b
izdati glag. dov.	Isdati	Sclav. isdati, zhefdati [trado]	Tradere	726	4.2.2.a
izerje sam. s	Iferie jezeri	Sclav. iferie [stagnum]; Sclavon. iefero, Dalm. yezero, Polon. ezioro [lacus]; Sclav. lufha, mlaka [palus] *Iztočnice <i>pontus</i> v MTh 1603 ni.	<i>Pontus</i> , ftagnum, palus	721	4.3.1.1.3
izveličan del.	Ifvelizham	Sclav. ifvelizhan [beatus]	Beatus	728	4.1
jagnje sam. s	Jagnie	Sclav. jagnie [agnus]	Pecus, agnus	725	4.3.1.1.1
jezero sam. s	Iferie jezeri	Sclav. iferie [stagnum]; Sclavon. iefero, Dalm. yezero, Polon. ezioro [lacus]; Sclav. lufha, mlaka [palus]	<i>Pontus</i> , ftagnum, palus	721	4.3.1.1.3
jokati glag. nedov.	Jokati	Sclav. plakanie [fletus]; Scl. iokanie, plakanie [ejulatio]; Sclav. fe plakati, Dalm. plakati [fleo]; Sclav. jokati, plakati [ejulo]; MD 1592: <i>Deutsch</i> : Heulen. <i>Latinè</i> : ejulare. <i>Windifch</i> : jocati, plakati	Fletus Bacchi, ejulatio	721	4.3.1.3
kamen sam. m	Kammen	Sclav. kamen [lapis]	Cippus, lapis, loca montosa	722	4.3.1.1.1
kavklar sam. m	Kauklar	Sclav. kauklar [prestigiator]; [incanto, vide, fascino]	Incantator, praefligiator	729	4.3.1.1.(1)
kdo zaim.	Kdu	Sclav. kdu [qui]	Qui	728	4.1
kljusina sam. ž	Kobila, klusfina	Scla. kobila, kluffina [equa]	Eqvus, equa	726	4.3.1.1.(1)

Posodobljena slovenska iztočnica	Prepis stolpca <i>Slavonica</i> (Rudbeck 1698)	Prepis Rudbeckovega vira iz MTh 1603	Prepis stolpca <i>Latina</i> (Rudbeck 1698)	Stran v Rudbeck 1698	Komentar v:
kobila sam. ž	Kobila, klusfina	Scla. kobila, kluffina [equa]	Eqvus, equa	726	4.3.1.1(.1)
kolesa ¹ sam. s mn.	Kolefla	Sclavon. kolefla [currus]	Currus	724	4.1
kolesa ² sam. s mn.	Kolefla	Sclavon. kolefla [currus]	Currus	729	4.1
konj sam. m	Koin	Sclav. koin [equus]	Eqvus	728	4.1
– [konj * sam. m]	Roniusfi	Lufat. kon, Sclav. koin, Polon. konij, Dalm. kony [equus]; Sclavon. vzhenik [magister]; Scavo. vuzhiti [doceo]	Equorum magifter [nem. Stalmeister]	726	4.3.3
koza sam. ž	Kofa	Sclav. kofa [capra]	Caper, capra	722	4.3.1.1(.1)
kraj ¹ sam. m	Kraj, breg	Scavo. breg, krai morea, Dalma. kray, Pol. brzeh, Bohe. breh morlky, Lufat. breg [litus]	Navale	720	4.2.1
kraj ² sam. m	Kraj, breg	Scla. kraj, breg [portus]	Portus	725	4.2.1
kralj ¹ sam. m	Krail	Sciau. Krail [rex]	Rex	720	4.1
kralj ² sam. m	Krael	Sciau. Krail [rex]	Rex	722	4.1
krnica sam. ž	Karniza	Germ. wirbel, Sciau. karniza, tumf [vorago]	Vortex [nem. Wirbel]	722	4.2.2.a
kup ¹ sam. m	Kup	[cumulus, vide, acervus]; Sclav. kup [acervus]; Sclav. artizh, goriza, hrib, hribez, verh [collis]	Cumulus, collis	720	4.3.1.1(.1)
kup ² sam. m	Kup	Sclav. kup [acervus]	Acervus	726	4.1
kupa sam. ž	Kuppa	Sclav. kuppa [crater]	Crater	720	4.1
kurba sam. ž	Kurba	Sclav. kurba [meretrix]	Venus meretrix	729	4.3.2.1
kurec ¹ sam. m	Rep. kurtz	Sclav. rep, kurz [penis]	Priapus	721	4.2.1
kurec ² sam. m	Rep, kurz	Sclav. rep, kurz [penis]	Penis	721	4.2.1
ladja ¹ sam. ž	Barka, Ladia	Sciau. barka, ladia [nauis]	Navis	720	4.2.1
ladja ² sam. ž	Barka, Ladia	Sciau. barka, ladia [nauis]	Navis	724	4.2.1
ladja ³ sam. ž	Lodia	Sciau. barka, ladia, Bohem. lodi, liff [navis]	Navis	728	4.2.1
lav sam. m	Oroflav, lauler	Scavo. oroflav, lav, lev [leo]	Leo	725	4.2.1
lesem prisl.	Sem, lefim	Sclav. fem, lefim [huc]	Huc [nem. Hieher]	723	4.2.1
leto sam. s	Stuleta	Sciau. ftu leta [seculum]	Seculum	720	4.1
letukaj prisl.	Letkaj	Sclav. letukai [hic]	Hi [nem. Diefem]	729	4.2.1

Posodobljena slovenska iztočnica	Prepis stolpca <i>Slavonica</i> (Rudbeck 1698)	Prepis Rudbeckovega vira iz MTH 1603	Prepis stolpca <i>Latina</i> (Rudbeck 1698)	Stran v Rudbeck 1698	Komentar v:
lev sam. m	Oroflav, lauler	Sclavo. oroflav, lav, lev [leo]	Leo	725	4.2.1
ljubiti glag. nedov.	Lubiti, mielo vak	Carniol. lubiti, Polon. mielowak [amo]	Libidinofe ardere. Amare	719	4.3.1.1.4
log sam. m	Log, gofd	Sclav. log, gofd [lucus]	Idae f. veneris matris lucus	723	4.3.2.1
lopa sam. ž	Dvor, loupa	Sclav. dvor, dvorifhe, lovpa [aula]	Villa, aula [nem. Hof]	723	
lupiti glag. nedov.	Lupiti	Sclav. oblupiti, lupiti [decortico]	Decorticare	721	4.2.2.b
luža sam. ž	Lusha	Sclav. lufha, mlaka [palus]	Palus	726	4.2.2.a
meč ¹ sam. m	Metfch	[enfis, vide, gladius]; Sclav. metfch, mezh [gladius]	Enfis	720	
meč ² sam. m	Metfch	Sclav. metfch, mezh [gladius]	Gladius	727	4.2.2
mesto ¹ sam. s	<i>Morie-mefu</i>	Sclav. morie [mare]; Sclav. meftu [civitas]	Civitas maritima [nem. Seeftat]	726	4.3.2.2
mesto ² sam. s	Mefu	Sclav. meftu [civitas]	Civitas	727	4.1
mesto ³ sam. s	Mefu	Sclav. meftu [civitas]	Civitas	729	4.1
mesto ⁴ sam. s	Mefu	Sclav. meftu [civitas]	Civitas	729	4.1
miroven prid.	Myrounu	Sclau. myrounu [pacificus]	Pacificus	724	4.1
močan prid.	Mozham	Sclav. junazhen, mozhan, ferzhan [fortis]	Fortis, potens	727	4.3.1.1.2
môči glag. nedov.	Mozhi	Sclau. mozhi [possum]	Poffe	724	4.1
modro prisl.	Modru	[prudens, vide, sapiens]; Sclau. moder, rafumen [sapiens]; Sclau. modru [sapienter (napačen izpis, gl. komentar v 4.1.1)]	Bonus, prudens	727	4.1.1
mogoč prid.	Magos ablastan	Sclau. magozh, oblaftan [potens]	Potens	728	4.2.1
moj zaim.	Muj	Sclav. mui [meus]	Meus	726	4.1
morje ¹ sam. s	<i>Morie-mefu</i>	Sclav. morie [mare]; Sclav. meftu [civitas]	Civitas maritima [nem. Seeftat]	726	4.3.2.2
morje ² sam. s	Velika morie	Sclav. veliku morie [oceanus]	Mare Oceanus	727	4.1
mož ¹ sam. m	Mofh	Sclau. Mofh [vir]	Vir eximius	726	4.3.2.1

Posodobljena slovenska iztočnica	Prepis stolpca <i>Slavonica</i> (Rudbeck 1698)	Prepis Rudbeckovega vira iz MTh 1603	Prepis stolpca <i>Latina</i> (Rudbeck 1698)	Stran v Rudbeck 1698	Komentar v:
mož ² sam. m	Mosh	Sclau. Molh [vir]	Vir	726	4.1
na predl.	Rinka na gerli	Sclav. rinka na gerli [torques] *Sodobno: 'ovratnica'.	Torques	726	4.2.1
nadrja sam. s mn.	Naderia	Sclav. naderia [sinus]	Sinus	729	4.1
nesreča sam. ž	Nephrezha	Sclav. nefrezha, hud konez [exitium]	Exitium, aqua fervente uftum	728	4.3.2.1
njiva sam. ž	Nyva, polje	Sclav. niva, polje [ager]	Ager, terra	727	4.3.1.1.1
oblasten ¹ prid.	Bug, oblastan	Sclau. magozh, oblaftan [potens] *Beseda <i>bug</i> je napaka, moralo bi biti <i>krail</i> .	Rex potens	720	
oblasten ² prid.	Bug, ver- oblafta	Sclav. Bug [deus]; [fidus, vide fidelis]; Sclav. verm [fidelis]; Sclau. magozh, oblaftan [potens]	Deus fidus & potens	720	4.3.2.2
oblasten ³ prid.	Magos ablastan	Sclau. magozh, oblaftan [potens]	Potens	728	4.2.1
oča sam. m	Ozha	Sclav. ozha [pater]	Pater	719	4.1
ogenj sam. m	Ogein fonze	Sclav. ogein [ignis]; Sclau. fonze [sol]	Ignis, Sol. Deus phaenicum	722	
okrogel prid.	Okrogla, dolina	Sclavon. okrogla, dolina [convallis]	Convallis, planities inter montes	722	4.3.2.1
oroslav sam. m	Oroflav, lauler	Sclavo. oroflav, lav, lev [leo]	Leo	725	4.2.1
otok ¹ sam. m	Otok	Sclav. otok [insula]	Tenuis infula	726	4.3.2.1
otok ² sam. m	Otok	Sclav. otok [insula]	Infula	727	4.1
otok ³ sam. m	Otok	Sclav. otok [insula]	Paludofa infula	728	4.3.2.1
otrok ¹ sam. m	Sin otrozi	Sclav. fin [filius]; Sclavon. otrozi [liberi]	Filius, liberi	720	4.3.1.2.1
otrok ² sam. m	Slatha, pleme, rod, otrozi	Sclau. fhlahta, pleme, rod, otrozi [proles]	Familia, proles	720	4.3.1.1.1
ozek prid.	Vofik	Sclav. vofik [angustus]	Angufta	727	4.1
paša sam. ž	Pasha	Sclau. pafha, Germ. ein Weid/ ein ort/ da man das Vieh weydet [pascuum]	Locus pascuis deditus [nem. Weid]	726	4.3.2.1
pečina sam. ž	Skala, pezhina	Sclav. skala, rupazha, pezhina [rupes]	Rupes	723	4.2.2.c
peti glag. nedov.	Peiti	Sclav. peiti [cano]	canere	728	4.1

Posodobljena slovenska iztočnica	Prepis stolpca Slavonica (Rudbeck 1698)	Prepis Rudbeckovega vira iz MTh 1603	Prepis stolpca Latina (Rudbeck 1698)	Stran v Rudbeck 1698	Komentar v:
pleme ¹ sam. s	Slatha, pleme, rod, otrozi	Sclau. fhlahta, pleme, rod, otrozi [proles]	Familia, proles	720	4.3.1.1.1
pleme ² sam. s	Domazh flahta pleme	Sclav. domazh [domesticus]; [progenies, vide proles]; Sclav. fhlahta, pleme, rod, otrozi [proles]	Domefticae res, progenies [nem. Haufgenos geflekt]	724	4.3.2.2
pleniti glag. nedov.	Plieniti. <i>Rupati</i>	Sclavon. plieniti, rupati [latrocinor]; Scla. miknyti [rapio]	<i>Rapere</i> , latrocinari	727	4.3.1.1.1
plot ¹ sam. m	Plot	Sclau. plot [fepes]	Sepes domus [nem. Zaun, hag]	723	4.3.2.1
plot ² sam. m	Plot	Sclau. plot [fepes]	Munitio fepes [nem. Hag, zaum (sic!)]	723	4.3.1.1.1
plot ³ sam. m	Plot	Sclau. plot [sepes]	Sepes	729	4.1
pokloniti glag. dov.	Poklonuti	Sclav. dolum perpogniti, pokloniti, nagniti [declino]	Declinare	725	4.2.2.b
polje sam. s	Nyva, polie	Sclav. niva, polje [ager]	Ager, terra	727	4.3.1.1.1
prah sam. m	Prah	Sclau., Bohem. prah [pulvis]	Lutum, pulvis	726	4.3.1.1.1
praskati glag. nedov.	Praskati	[sculpo, vide scalpo]; Sclau. praskati [scalpo]	Sculpere	725	4.1.1
pravičen prid.	Pravizhon	Sclav. pravizhen [iustus]	Juftus	729	4.1
prebivati glag. nedov.	Prebivati	[incolo, vide inhabito]; Sclav. prebivati [inhabito]	Incolere	725	
prebivatišče sam. s	Prebivatishzhe	Sclav. prebivatilhze [habitatio]; Sclav. hifha [domus]	Domus, habitatio	725	4.3.1.1.1
prekleti glag. dov.	Prekleti	Sclav. prekleti, preklinati [execror]	Execrari irasci alicui [nem. Verfluchen]	723	4.3.1.1.2
prepeljati glag. dov.	Prepelati	Sclav. prepelati, zhepelati [trajicio]	Trajicere	719	4.2.2.a
pristava sam. ž	Priftava	Sclav. priftaua [villa]	Pagus villa	721	4.3.1.1.1
puščava sam. ž	Pushafva	Sclav. pulhava [desertum]	Defertum	721	4.1
raven prid.	Raven	Sclau. raven [planus]	Dura & plana terra [nem. Gleich-Erd eben]	722	4.3.2.1
razbojnik ¹ sam. m	Spahar rasboinih, <i>voroj</i>	Sclav. fhahar, rafboinik [latro]	Latro	722	4.2.1

Posodobljena slovenska iztočnica	Prepis stolpca <i>Slavonica</i> (Rudbeck 1698)	Prepis Rudbeckovega vira iz MTh 1603	Prepis stolpca <i>Latina</i> (Rudbeck 1698)	Stran v Rudbeck 1698	Komentar v:
razbojnik ² sam. m	Rasboinich	Sclav. fhahar, raľboinik [latro]; Croat. robnick, razbojnich [raptor]	Latro, Raptor	727	4.3.1.1.2
rdeč prid.	Erdezih	Sclav. erdezih, zherlen [ruber]	Ruber lucens	727	4.3.1.1.2
reka ¹ sam. ž	Reka	[amnis, vide, fluvius]; Sclav. reka, tezhenie, tekozha voda [fluvius]	Amnis	719	4.2.2.a
reka ² sam. ž	Reka	Sclav. reka, tezhenie, tekozha voda [fluvius]	Fluvii	719	4.2.2.a
reka ³ sam. ž	Reka	Sclav. reka, tezhenie, tekozha voda [fluvius]	Fluvius	725	4.2.2.a
rep ¹ sam. m	Rep. kurtz	Sclav. rep, kurz [penis]	Priapus	721	4.2.1
rep ² sam. m	Rep, kurz	Sclav. rep, kurz [penis]	Penis	721	4.2.1
resnica sam. ž	Rifniza	Scla. rifniza	Veritas	728	4.1
rinka sam. ž	Rinka na gerli	Sclav. rinka na gerli [torques] *Sodobno: 'ovratnica'.	Torques	726	4.2.1
rod sam. m	Slatha, pleme, rod, otrozi	Sclav. fhlahta, pleme, rod, otrozi [proles]	Familia, proles	720	4.3.1.1.1
ropati glag. nedov.	Plieniti. <i>Rupati</i>	Sclavon. plieniti, rupati [latrocinor]; Scla. miknyti [rapio]	<i>Rapere</i> , latrocinari	727	4.3.1.1.(1)
rtič ¹ sam. m	Artizh, hrib verh	Sclav. artizh, goriza, hrib, hribez, verh [collis]	Collis	721	4.2.2.č
rtič ² sam. m	Artizh	Sclavon. artizh, goriza, hrib, hribez, verh [collis]	Colles	725	4.2.2.č
rtič ³ sam. m	Hrib, artizh	Sclav. hrib, artizh [tumulus]; Sclav. artizh, goriza, hrib, hribez, verh [collis]	Collis, tumulus	726	4.3.1.1.1
sem prisl.	Sem, lefim	Sclav. fem, lefim [huc]	Huc [nem. Hieher]	723	4.2.1
seme sam. s	Seime	Sclav. seime [semen]	Semen	727	4.1
sin sam. m	Sin otrozi	Sclav. fin [filius]; Sclavon. otrozi [liberi]	Filius, liberi	720	4.3.1.2.1
skala sam. ž	Skala, pezhina	Sclav. skala, rupazha, pezhina [rupes]	Rupes	723	4.2.2.c
skaziti glag. dov.	Sgubiti, skafiti	Sclav. fgubiti, skafiti, fundati [perdo]	Perdere	726	4.2.2.c
skorja sam. ž	Skoria	Sclav. kofha [cutis]; Sclav. fkorja [cortex]	Cutis, cortex	721	4.3.1.1.1
slovo ¹ sam. s	Slova	Sclav. Croat. slova [litera]	Litera	724	4.1

Posodobljena slovenska iztočnica	Prepis stolpca <i>Slavonica</i> (Rudbeck 1698)	Prepis Rudbeckovega vira iz MTH 1603	Prepis stolpca <i>Latina</i> (Rudbeck 1698)	Stran v Rudbeck 1698	Komentar v:
slovo ² sam. s	Slova	Sclav. Croat. slova [litera]	Littera [v napačnem stolpcu]	728	4.1
smrad sam. m	Smrad	Sclav. fmrad [foetor]	Factor	728	4.1
smreka sam. ž	Smreka	Schlav. fmreka [abies]	Abies pinus	729	4.3.1.1.1
smrt sam. ž	<i>Smert</i>	Sclau. fmert [mors]	Mors	727	4.1
snubač sam. m	Snubazh	Sclav. fnubazh [procus]	Procus	721	4.1
snubača sam. ž	Snubazha	Sclau. fnubazh, Germ. Werber [procus]	Ambire [nem. Werben]	725	4.4
sodec sam. m	Sodez	Sclav. fodez [iudex]	Judex	729	4.1
soditi glag. nedov.	Soditi	Sclavon. foditi [iudico]	Abjudicare [nem. Ricten]	729	4.1
sonce ¹ sam. s	Ogein fonze	Sclav. ogein [ignis]; Sclau. fonze [sol]	Ignis, Sol. Deus phaenicum	722	4.3.2.2
sonce ² sam. s	Sonza	Sclau. fonze [sol]	Sol, Sanctus Dominus illuftris	723	4.3.2.1
srčen ¹ prid.	Serzhan	Sclav. ferzhan [audax]	Audax	729	4.1
srčen ² prid.	Serzhan	Sclav. junazhen mozhan, ferzhan [fortis]	Potens, fortis	729	4.3.1.1.2
srp sam. m	Serp	Sclav. ferp [falx]	Falx	728	4.1
starec sam. m	Stariz	Sclau. ftariz [senex]	Senex	720	4.1
stariši [starešina] sam. m	Farftarishi	Sclav. far starilhi [sacerdos]	Sacerdos Pater	727	4.3.1.1.1
sto štev.	Stuleta	Sclau. ftu leta [seculum]	Seculum	720	4.1
stonaviten [stanoviten] prid.	<i>Stenaviten</i>	Sclav. ftonaviten	Firmus	728	4.1
strašan prid.	Strashan	Sclav. ftralhan [terribilis]	Terribilis, nemini par	720	4.3.1.1.2
strela sam. ž	Strilla	Sclav. strella, Dalm. sztrila [sagitta]	Sagitta	725	4.1
strelec sam. m	Streliths	Sclav. ftreliz [sagittarius]	Potens fagittarius	720	4.3.2.1
studene ¹ sam. m	Studens	Sclau. ftudenz [puteus]	Puteus	721	4.1
studene ² sam. m	Studens	Sclau. ftudenz [puteus]	Profundus puteus	723	4.3.2.1
šahar sam. m	Spahar rasboinih, <i>voroj</i>	Sclav. fhahar, rafboinik [latro]	Latro	722	4.2.1
ščit sam. m	Szhit	Sclav. szhit [clypeus]	Clypeus	727	4.1
trg sam. m	Terg	Sclavon. terg [emporium]	Emporium	728	4.1

Posodobljena slovenska iztočnica	Prepis stolpca <i>Slavonica</i> (Rudbeck 1698)	Prepis Rudbeckovega vira iz MTh 1603	Prepis stolpca <i>Latina</i> (Rudbeck 1698)	Stran v Rudbeck 1698	Komentar v:
– [učiti* glag. nedov.]	Roniusfi	Lufāt. kon, Sclav. koin, Polon. konij, Dalm. kony [equus]; Sclavon. vzhenik [magister]; Sclavo. vuzhiti [doceo]	Equorum magifter [nem. Stalmeister]	726	4.3.3
ura sam. ž	Hudaura	Sclav. hudavra, hudu vreme [tempeftas]	Tempeftas	719	4.2.2.a
variti glag. nedov.	Variti, ureti	Sclav. variti, vreti [elixare (sic!)]	Eliquare, elixare	725	4.3.1.1.1
vas sam. ž	Vafs	Sclav. vafs [pagus]	Pagus	721	4.1
velik prid.	Velika morie	Sclav. veliku morie [oceanus]	Mare Oceanus	727	4.1
veren [zvest] prid.	Bug, ver- oblafta	Sclav. Bug [deus]; [fidus, vide fidelis]; Sclav. vern [fidelis]; Sclau. magozh, oblaftan [potens]	Deus fidus & potens	720	4.3.2.2
vi zaim.	Vj	Sclau. vi [vos]	Vos	726	4.1
visok¹ prid.	Viflock	[excelfus, vide altus]; Sclav. višok, Dalm. vizok, Pol. wiszoky, Bohem. wyfoki [altus]	Excelfus Dominus	723	4.3.2.1
visok² prid.	Vifšok	Sclav. višok [altus]	Altus	727	4.1
viuda [vevoda] sam. m.	Viuda	Sclav. viuda [princeps]	Princeps	728	4.1
voda sam. ž	Voda	Sclav. voda, Dalm. voda [aqua]	Aqua	729	4.1
vojskovati glag. nedov.	Voiskovati	Sclav. voiskovati [bellum gero]	Bellum gerere	722	4.1
vol sam. m	Vol	Sclav. vol, Dalm. vol [bos]	Bos	729	4.1
vrba sam. ž	Verha	Sclav. verbilhe, verba [salix]	Salix	724	4.2.2.b
vreti	Variti, ureti	Sclav. variti, vreti [elixare (sic!)]	Eliquare, elixare	725	4.3.1.1.1
vrh sam. m	Artizh, hrib verh	Sclav. artizh, goriza, hrib, hribez, verh [collis]	Collis	721	4.2.2.č
zapuščen del.	Sapulhen	Germ. verlaſſen, Sclav. fapulhen [defertus]	Divortium deferere [nem. Verlaſſen]	723	4.3.1.3
zelje sam. s	Sele	Sclavon. fele, Germ. Kraut [herba]	Virgultae herba [nem. Kraut]	729	4.3.1.1.1
zemlja¹ sam. ž	Semla	Sclav. femla [terra]	Terra	719	4.1
zemlja² sam. ž	Semla	Sclav. defhela, femla, zemlia, Croa. femla, ftrana [regio]	Regio	725	4.2.2.b

Posodobljena slovenska iztočnica	Prepis stolpca Slavonica (Rudbeck 1698)	Prepis Rudbeckovega vira iz MTh 1603	Prepis stolpca Latina (Rudbeck 1698)	Stran v Rudbeck 1698	Komentar v:
zgubiti glag. dov.	Sgubiti, skafiti	Sclau. [gubiti, skafiti, fundati [perdo]	Perdere	726	4.2.2.c
žena sam. ž	Shena	Sclau. Shena [mulier]	Mulier	726	4.1
žigant ¹ sam. m	Shigant	Sclav. fhigant [gigas]	Gigas	725	4.1
žigant ² sam. m	Shigante	Sclav. fhigant [gigas]	Gigantes	725	4.4
žigant ³ sam. m	Shigant	Sclav. fhigant [gigas]	Gigas latro	729	4.3.1.1.1
žito sam. s	Shitu	Sclavo. fhitu [frumentum]	Fruentum	728	4.1
živina sam. ž	Shivina	Sclav. fhivina [pecus]	Pecus	722	4.1
žlahta ¹ sam. ž	Slatha, pleme, rod, otrozi	Sclau. fhlahta, pleme, rod, otrozi [proles]	Familia, proles	720	4.3.1.1.1
žlahta ² sam. ž	Domazh flatha pleme	Sclav. domazh [domesticus]; [progenies, vide proles]; Sclav. fhlahta, pleme, rod, otrozi [proles]	Domesticae res, progenies [nem. Haufgenos geflekt]	724	4.3.2.2

4 ANALIZA SLOVENSКИH BESED V RUDBECKOVEM SLOVARČKU

4.1 Osnovni Rudbeckov postopek je bil, da je na podlagi latinskega prevoda »skitske oziroma švedske« iztočnice v MTh 1603 poiskal slovenski prevedek, označen kot *Sclav.*, *Sclau.*, *Sclavon.*, *Sclavo.*, *Scla.*, *Sclav.* Primer:

Scythica seu Sveonica	Punica	Germanica	Hebraea	Graeca	Latina	Slavonica	Fennonica
Askur, Ask	Affur, Afcur	Becher	Agan	Krater	Crater	Kuppa	Laticka

V tem primeru je pod latinsko iztočnico *crater* Rudbeck v MTh 1603 našel slovenski prevedek *Sclav. kuppa* in ga brez sprememb prepisal v svoj seznam. Ta primer je eden od mnogih, ki kaže, da bi bil MTh 1603 lahko tudi neposredni vir za nemški prevedek (MTh 1603 ima *German. ein groffer vnd weiter Becher/ ein Trinkfchal*), a ni povsod tako, zato sklepamo, da je imel (še) drug(e) vir(e). Podobno je z grškim prevedkom (MTh 1603 ima *Graec. κρατήρ*, Rudbeck ima *Krater*), ne pa tudi s hebrejskim (MTh 1603 ima *Hebr. aghaghán*, Rudbeck ima *Agan*).

Podobni primeri, ko je Rudbeck poiskal prek edinega latinskega prevedka edini slovenski prevedek, so poleg iztočnice *kupa* še naslednje iztočnice v zgornjem seznamu: *afinja*, *biti*¹, *bog*^{1,5}, *cel*, *dar*, *dekla*¹, *dežiti*, *dvojče*, *gora*^{1,4,5}, *gospod*^{1,2,5}, *hiša*^{1,2}, *hvaliti*, *izveličan*, *kdo*, *kolesa*^{1,2}, *konj*, *kralj*^{1,2}, *kup*², *leto*, *mesto*^{2,3,4}, *miroven*, *môči*, *moj*, *morje*², *mož*², *nadrja*, *oča*, *otok*², *ozek*, *peti*, *plot*³, *pravičen*, *puščava*, *resnica*, *seme*, *slovo*^{1,2}, *smrad*, *smrt*, *snubač*, *sodec*, *soditi*, *srčen*¹, *srp*,

starec, sto, stonaviten, strela, studenec¹, ščit, trg, vas, velik, vi, visok², viuda, voda, vojskovati, vol, zemlja¹, žena, žigant¹, žito, živina.

Pri latinskem prevedku *abjudicare* se je znašel v zadregi, saj iztočnice *abjudico* v MTh 1603 ni, zato je upošteval kot iztočnico sopomenko *iudico* (morda tudi prek nem. *Ricten*): *soditi*.

4.1.1 Upošteval je tudi kazalke, ki so ga od latinskega prevedka vodile do ustrezne iztočnice v MTh 1603.

Primer: Rudbeck ima za SS: *Skiaera* latinski prevedek L: *sculpere*. MTh 1603 ima kazalko *sculpo*, *vide* [‘gl.’], *scalpo*. Pri iztočnici *scalpo* ima MTh 1603 prevedek *Sclau. praskati*, kar je Rudbeck prepisal v svoj slovarček (gl. *praskati*).

Podobno z dodatno napako, ker je zamenjal stolpec in spregledal, da se v naslednjem stolpcu začne že nova iztočnica (*sapienter* namesto *sapiens*): *modro*.

4.2 Če je bilo za eno latinsko iztočnico v MTh 1603 slovenskih prevedkov več, je ravnal različno.

4.2.1 Prepisal je vse. Primer:

Scythica seu Sveonica	Punica	Germanica	Hebraea	Graeca	Latina	Slavonica	Fennonica
<i>Lae, Laebis, Laebaetum</i>	<i>Laeby, Lapethum</i>	Haven	Choph	Limaen	Portus	Kraj, breg	<i>Laaxi, Satama</i>

V tem primeru je pod latinsko iztočnico *portus* Rudbeck v MTh 1603 našel prevedka *Sclav. kraj, breg* in ju brez sprememb prepisal v svoj seznam. Hebrejski in grški prevedek se tu prekrivata z MTh 1603, nemški pa ne (v MTh 1603 je zapis *Meerhafen*). Pri latinski iztočnici *navale* se je znašel v zadregi, saj je pri Megiserju ni (tudi ni kazalke). Zato je sam poiskal sopomenko *portus* in ponovil navedeni primer.

Podobni primeri so poleg iztočnic *breg*^{1,2} in *kraj*^{1,2} še naslednje iztočnice v zgornjem seznamu: *ama, barka*^{1,2}, *dojka*¹, *eden, grlo, kurec*^{1,2}, *ladja*^{1,2,3}, *lav, lesem, letukaj, lev, mogoč, na, oblasten*³, *oroslav, razbojnik*¹, *rep*^{1,2}, *rinka, sem, šahar*.

Pri latinskih besedah, ki jih MTh 1603 ni vseboval, je Rudbeck sledil sopomenkam, ki jih je izpisal kje drugje (npr. L: *Priapus* je Rudbeck prevedel po latinski iztočnici *penis* po MTh 1603, ki jo je obravnaval na isti strani, prim. *rep*^{1,2} in *kurec*^{1,2}).

Za latinski prevedek *Latro* ni jasno, od kod je Rudbeck poleg Megiserjevega *Sclav. šahar, rašboinik* dobil še primer *voroj*, ki ga je tudi posebej označil kot »etimološko« sorodnega feničanskemu izrazu (gl. *šahar, razbojnik*¹).

Pri latinskem prevedku *hi* (gl. *letukaj*) je najverjetneje prišlo do dvojne napake. V latinščini je bil mišljen *hic* ‘ta’, v MTh 1603 pa je Rudbeck iskal pod *hic* ‘tukaj’ in nato še izpustil eno črko v prepisu (*Sclav. letukaj* > *Letkaj*).

4.2.2 Izmed več slovenskih prevedkov v MTh 1603 je Rudbeck izbral:

- (a) Prvega od dveh ali več: *biti*², *bramba**, *dolžan*, *grad*, *hud*, *izdati*, *krnica*, *luža*, *mec*^{1,2}, *prepeljati*, *reka*^{1,2,3}, *ura*.
Pri latinskem prevedku *vortex* (gl. iztočnico *krnica* v spodnjem seznamu) se je Rudbeck znašel v zadregi, saj iztočnice *vortex* v MTh 1603 ni. Obvod je verjetno naredil prek nemškega prevedka, saj nem. *Wirbel* lahko prevedemo z lat. *vorago*. V MTh 1603 pa ima iztočnica *vorago* prevedka *Sclau. karniza, tumf*.
- (b) Drugega od dveh/treh: *dojka*², *izbrati*, *lupiti*, *pokloniti*, *vrba*, *zemlja*².
- (c) Dva od treh ali več: *pečina*, *skala*, *skaziti*, *zgubiti*.
- (č) Tri od petih: *hrib*¹, *rtič*^{1,2}, *vrh*.

Zakaj je določene prevedke izpuščal? Dosledne metodologije ni moč razbrati. Kot kaže, se je izogibal tistim slovenskim primerom, ki so se mu zdeli preveč podobni primerom iz drugih jezikov, a to je delal nedosledno, po občutku (npr. pri L: *Arx* je od dveh prevedkov v MTh 1603 izbral prevedek *Sclav. grad*, ni pa izbral prevedka *Sclav. kajhtèl*, ker je podoben latinski besedi *castellum*). Morda je k izbiri ustreznice včasih pripomoglo, če se je pojavljala tudi v drugih slovanskih jezikih (npr. *zemlja*²). A vse to so samo predvidevanja.

Kazalke je upošteval na enak način, kot je opisan v 4.1.1. Primeri so *bramba**, *mec*^{1,2}.

4.2.3 Kombiniral je prevedke iz več slovanskih jezikov.

Latinska iztočnica *femoralia* ima v MTh 1603 kazalko na *subligaculum*. Tam je Rudbeck skombiniral slovenski in prvi hrvaški prevedek. Po MTh 1603: *Sclau. bregeshe, Croat. gazhe, fuitice* je tako dobil primera *bregeshe, gače* (gl. *bregeshe*).

Za latinsko iztočnico *servus* je Rudbeck skombiniral Megiserjev drugi slovenski in hrvaški prevedek. Po MTh 1603: *Sclav. flushabnik, hlapez, Croat. fluga* je tako dobil primera *hlapec, sluga* (gl. *hlapec*).

4.3 Drugače je ravnal, če je bilo že latinskih prevedkov izhodiščne (»skitsko-švedske«, feničanske) iztočnice več.

4.3.1 V latinskem stolpcu sta vsaj dve latinski sopomenki (ali dopolnjujoča se prevedka).

4.3.1.1 Izbral je eno od latinskih sopomenk in ravnal po enem od opisanih modelov.

Zakaj je v določenem primeru izbral določeno latinsko iztočnico, je nemogoče z gotovostjo določiti, razen kadar iztočnice v MTh 1603 ni, gl. npr. *kavklar*. Zanimivo je, da je pri živalih kar dvakrat ob moškem in ženskem latinskem poimenovanju izbral samo žensko varianto, npr. pri *kobila, kljusina* (*eqvus, equa*) ter

koza (*caper, capra*). Ponekod je enega od latinskih prevedkov že (večkrat) uporabil, zato je raje izbral drugega, npr. pri *kup*¹ je izmed latinskih prevedkov *cumulus* in *collis* v slovarčku večkrat uporabil *collis* in je verjetno zato v tem primeru izbral *cumulus* (in nato prek kazalke *acervus*). Ponekod se je morda odločil zaradi »eti-mološko« zanimivejšega primera, npr. *ropati* je povezal s SS: *Raufa, Rappa*.

- 4.3.1.1.1 Prepisal je edini prevedek/oba prevedka/vse prevedke izbrane latinske iztočnice. Primer:

Scythica seu Sveonica	Punica	Germanica	Hebraea	Graeca	Latina	Slavonica	Fennonica
<i>Skaern</i>	<i>Skern</i>	<i>Scheren</i>	Ghazaz	<i>Keiro, chaino</i>	Tondere, exfcindere	Briti	/

Med latinskima prevedkoma *tondere, excindere* je izbral kot latinsko iztočnico *tondo*. K temu je morda pripomoglo, da je imel latinski prevedek *excindo* v MTh 1603 kazalko na *excindo*, a glede na druge primere je to lahko samo ugibanje. Nato je prepisal edini slovenski prevedek iztočnice *tondo*: *Sclav. briti* (gl. *briti*).

Podobni primeri so poleg iztočnice *briti* še naslednje iztočnice v zgornjem seznamu: *blago* (za drugi latinski prevedek ni prevoda za *Sclav.* v MTh 1603), *cesta, dekla*², *far, gora*³, *gospod*³, *hiša*³, *hrib*², *jagnje, kamen, kavklar, kljusina, kobila, koza, kup*¹, *njiva, otrok*², *pleme*¹, *pleniti, plot*², *polje, prah, prebivatišče, pristava, rod, ropati, rtič*³, *skorja, smreka, stariši, variti, vreti, zelje, žigant*³, *žlahta*¹.

- 4.3.1.1.2 Prepisal je enega od prevedkov izbrane iztočnice. Primeri: *babina, močan, prekleti, razbojnik*², *rdeč, srčen*², *strašan*.

- 4.3.1.1.3 Prepisal je dva od prevedkov izbrane iztočnice. Primeri: *dvor*¹, *izerje, jezero, lopa*.

Pri primeru *jezeri* (*jezero*) ni jasno, ali gre za napako v prepisu ali pa nam ni uspelo odkriti vira. Mogoče bi bilo, da ne gre za slovensko besedo.

- 4.3.1.1.4 Skombiniral je prevedek iz slovenščine in enega od drugih slovanskih jezikov: *ljubiti*.

- 4.3.1.2 Upošteval je oba latinska prevedka.

- 4.3.1.2.1 Prepisal je slovenski prevedek obeh latinskih iztočnic

Primer: Na podlagi latinskih prevedkov *filius, liberi* je v MTh 1603 poiskal iztočnici *filius, liberi* in prepisal slovenska prevedka: *Sclav. fin* in *Sclavon. otrozi*.

Primeri: *gora*², *gradeč*^{*}, *otrok*¹, *sin*.

4.3.1.2.2 Kombiniral je slovenski prevedek s prevedkom iz drugega slovanskega jezika.

Primer: Na podlagi latinskih prevedkov *praeliari*, *pungere* in *punire* je dobil pod iztočnico *pungo* v MTh 1603 slovenski prevedek *Sclau. bofti*, pod iztočnico *certo* pa poljski prevedek *Pol. walcze* (gl. *bosti*).

4.3.1.3 Upošteval ni nobenega latinskega prevedka, ampak je iskal po drugih latinskih sopomenkah. Primer:

Scythica seu Sveonica	Punica	Germanica	Hebraea	Graeca	Latina	Slavonica	Fennonica
<i>Arf, Arp</i>	<i>Arba</i>	<i>Erbe</i>	Kenian	Kleronomia	Polšefio, fors	Deidina	Sandamaek

Za slovenski prevedek *deidina* (gl. *dedina*) ni upošteval nobenega od latinskih prevedkov (*possesio*, *fors*). Za *possesio* v MTh 1603 ni prevoda za *Sclav.*, pod iztočnico *fors* pa ima MTh 1603 prevedek *frezha*. Kako je torej Rudbeck prišel do prevedka *deidina*? Morda prek grškega prevedka *kleronomia* in hkrati prek slovenske sopomenke *babina*, ki jo najdemo v nadaljevanju slovarčka. Iztočnica *haereditas* ima pri MTh 1603 namreč *Sclav. deidina*, *ozhanstvo*, *bavina*.

Podobno: *jokati* (iskal v MTh 1603 pod *ejulo* namesto pod *ejulatio*), *zapuščen* (iskal v MTh 1603 pod deležnikom *desertus*, ker ni bilo glagolnika *deserere*).

Primer *dvor*² (lat. *regia civitas*) je poseben, saj bi bil lahko povzet po »dalmatinščini« ali »hrvaščini« kot prevedek iztočnice *regia* v MTh 1603 (*Sclav. kralievi palazh*, *Dal. kralyew dvor*, *Croat. duor chraglfchi*), mnogo verjetneje pa je (namesto po prevedku *civitas*) prepisan iz prevedka latinske iztočnice *aula* v MTh 1603 (*Sclav. dvor*, *dvorifhe*, *lovpa*, *Germ. ein hof/ ein fahl*), ki jo je Rudbeck lahko dobil prek nemškega prevedka *fahl* oz. grškega *aulae*.

4.3.2 Posebno skupino predstavljajo primeri, ko je »skitsko-švedsko« oziroma feničansko iztočnico prevedel v latinščino opisno, z besedno zvezo (zlasti lastna poimenovanja je prevajal kar z razlago).

4.3.2.1 Prevedel je samo eno sestavino latinske besedne zveze. Primer:

Scythica seu Sveonica	Punica	Germanica	Hebraea	Graeca	Latina	Slavonica	Fennonica
<i>Idalund</i>	<i>Idalion</i>	/	Aefchal, ascherah	/	Idae [five] veneris matris lucus	Log, gofd	Hloinen metzae, acitin jucto

Iz latinskega opisnega prevoda *Idae [five] veneris matris lucus* ('Ide ali gaj matere Venere') je Rudbeck izbral samo latinsko besedo *lucus* in prepisal prevedek te

iztočnice iz MTh 1603: *Sclav. log, gofd* (gl. *gozd, log*). Ta primer je zanimiv tudi, ker nima prevedka v nemščino in grščino, čeprav bi ju Rudbeck v MTh 1603 našel.

Več je primerov, kjer Rudbeck ni prevajal pridevnika (ali samostalnika v rodilniku), npr. *mož¹, plot¹, strelec*. Lahko pa je prevedel zgolj pridevnik: *raven* (*dura et plana terra*) – po lat. *planus*, verjetno glede na nemški prevedek *eben*.

V primeru *paša* je moral latinski dajalnik množine *pascuis* najprej postaviti v imenovalnik ednine *pascuus*.

Nadaljnji tovrstni primeri: *bog³, devica^{1,2}, dolina, gospod⁴, kurba, nesreča, okrogel, otok^{1,3}, sonce², studenec², visok¹*.

4.3.2.2 Prevedel je vse sestavine latinske besedne zveze. Primer:

Scythica seu Sveonica	Punica	Germanica	Hebraea	Graeca	Latina	Slavonica	Fenonica
<i>As-drut-bal</i>	<i>Afdrubal</i>	Gott treu und mechtig	Meleh adon gebir	Bafilevs piftos	Deus fidus et potens	Bug, ver- oblafta	Voimalinen Jumala

Imena Hazdrubal ni prevajal z imenom, ampak z opisnim prevodom pomena tega lastnega imena: *Deus fidus et potens* ‘zvest in zanesljiv bog’. V MTh 1603 je nato poiskal latinske iztočnice (*deus, fidus, potens*) in prepisal njihove slovenske prevedke (upošteval je tudi kazalko *fidus, vide fidelis*, pri zadnji iztočnici pa je prepisal samo drugi prevedek). MTh 1603 ima: *Sclav. Bug* [deus], *Sclav. vern* [fidelis], *Sclau. magozh, oblaftan* [potens]. Rudbeck je prepisal: *Bug, ver- oblafta* (*Bog⁴, oblasten², veren*). Primer:

Scythica seu Sveonica	Punica	Germanica	Hebraea	Graeca	Latina	Slavonica	Fenonica
<i>Maurentuna</i>	<i>Mariantuna</i>	Seeftat	Kir al-liamim	Thalaza-polis	Civitas maritima	<i>Morie-meftu</i>	<i>Maeri kaupungi</i>

Zanimiv je tudi primer iztočnice *Maurentuna*, ki je imela latinski prevedek *civitas maritima* (‘morsko mesto’). Rudbeck v MTh 1603 ni našel iztočnice *maritimus* (je pa našel *civitas*), zato je po vzoru nemške zloženke *Seeftat* poiskal še besedo *mare* (nem. *See*) in naredil slovensko zloženko sam! Iz *Sclav. morie* [mare] in *Sclav. meftu* [civitas] je dobil zloženko *Morie-meftu* in jo celo označil kot »etimološko« sorodno s SS in P (*mesto¹, morje¹*).

Podobni primeri: *domač, oblasten¹, ogenj, pleme², sonce¹, žlahta², [po napaki: bog²]*.

4.3.2.3 Kazalke v predhodnih primerih je upošteval na enak način, kot je opisan v 4.1.1. Primeri so: *domač, kup¹, modro, pleme², veren, žlahta²*.

4.3.3 Nerešen primer

Scythica seu Sveonica	Punica	Germanica	Hebraea	Graeca	Latina	Slavonica	Fennonica
<i>Maerbal, Marskalk</i>	<i>Maharbal</i>	Stalmeifter	Baal hafufim	Philippos	Equorum magifter	Roniusfi	Hippomies

Zapisa *Roniusfi* ne znamo razvozlati. Lahko bi šlo za napačen prepis besed *Kon* in *vuzhi* (kar bi ustrezalo prevajanju *equorum magister* po besedah, saj je konec besede Rudbeck pozabil prepisati tudi pri *bramba*). V MTh 1603 prevladujejo zapisi s *koin-*, a *-i-* bi lahko odpadel tudi po vzoru drugih jezikov. Lahko bi šlo tudi za zapis besed *konjski*, *konjuški*, a tudi za ti besedi ni v MTh 1603 iztočnic, ki bi bile lahko za Rudbecka ustrezna motivacija. Podobno ne najdemo logične rešitve v nobenem od predhodnih slovarjev.

4.4 Uporaba male slovnice štirih jezikov iz MD 1592?

Primeri *žigant*² in *snubača* sta razložljiva samo, če bi imel Rudbeck direktnega informatorja (kar je zelo malo verjetno) ali če bi uporabljal eno od razpoložljivih slovenskih slovnice (kar je nekoliko bolj verjetno, čeprav težko dokazljivo).

Scythica seu Sveonica	Punica	Germanica	Hebraea	Graeca	Latina	Slavonica	Fennonica
<i>Gilgia</i>	<i>Gilga</i>	Werben	Ahab	Metiaenai	Ambire	Snubazha	Cossia
<i>Högamen, Hojamen</i>	<i>Hajemen</i>	Rijfen	Emim	Gigantes	Gigantes	Shigante	Kallevan poikani

Oblik za ženski spol *Snubazha* (lat. *Ambire*) in za imenovalnik množine *Shigante* (lat. *Gigantes*), ki ju najdemo pri Rudbecku, namreč MTh 1603 nima pri nobenem od slovanskih jezikov. Ima pa MTh 1603 obliko za moški spol *Sclau. snubazh [procus]* in obliko za imenovalnik ednine *Sclav. shigant [gigas]*. Na podlagi teh oblik bi lahko Rudbeck z uporabo male slovnice v MD 1592 prišel do oblike *Shigante* po vzoru MD 1592 (Y1a–Y2a): *im. ed. ta Gofpud* > *im. mn. ti gospudie*, do oblike *Snubazha* pa po vzoru MD 1592 (Y1a–Y2a): *m. sp. ta Gofpud[-ø]*, ž. *sp. Ta Gofp[-]a*.

4.5 Napake pri prepisu ali stavi

Pot od zbiranja besed je pri Rudbecku potekala v več stopnjah (prim. npr. fotografijo v Bauhaus 2019: 47), ne Rudbeck ne stavec pa nista znala slovenščine. Zato so napake predvsem dokument tega, kaj se je s posamezno besedo iz neznanega jezika lahko dogajalo pri prepisovanju in stavi – nikakor pa ne gre za zapis iz drugega vira ali za zapis glasoslovne variante (npr. akanja). So pa na nekatere spremembe

vplivale tudi tedanje zapisovalne navade, kakor jih lahko opazujemo na primer za latinščino. Vse to dokazujejo tudi primeri, ko je bil večkrat prepisan isti Megiserjev slovarski zapis. Za spremembe $u > v$, $v > u$ ter $i > j$, $j > i$ je zaradi nestalnosti uporabe teh črk in enačenja njune zvočne vrednosti primerov več in jih ne navajamo. Evidentirali smo lahko naslednje tipe napak (najprej je navedena oblika iz MTh 1603, nato oblika iz Rudbecka, v oklepaju iztočnica iz gornjega seznama):

- **a > o:** *ladia* > *lodia* (*ladja*³; lahko gre za napako ali za vpliv Megiserjevega primera za češčino, MTh 1603: *Bohem. lodi, liff*);
- **e > a:** *fonze* > *Sonza* (*sonce*²);
- **e > i:** *strella* > *Strilla* (*strela*); napako bi morda lahko razložili tudi kot vpliv sledeče besede v MTh 1603: *Dalm. sztrila*);
- **e > o:** *pravizhen* > *pravizhon* (*pravičen*);
- **i > e:** *Krail* > *Krael* (*kralj*², pri prvi pojavitvi je prepis pravilen);
- **i > y:** *niva* > *nyva* (*njiva*);
- **i > u:** *pokloniti* > *Poklonuti* (*pokloniti*);
- **o > a:** *oblaftan* > *ablastan* (*oblasten*³);
- **o > e:** *stonaviten* > *stnaviten* (*stonaviten*);
- **u > o:** *Bug* > *Bog* (*bog*⁵, gre za napako, ne za pravilno obliko, saj so isti primeri drugod pri Rudbecku pravilno prepisani, v MTh 1603 pa oblike *Bog* ni);
- **u > a:** *veliku* > *Velika* (*velik*);
- **b > h:** *verba* > *Verha* (*vrba*);
- **h > k:** *hifha* > *Hiska* (*hiša*²);
- **h > G:** *hualiti* > *Gvaliti* (*hvaliti*);
- **k > h:** *rafboinik* > *rasboinik* (*razbojnik*¹);
- **k > ck:** *vijsok* > *Vijslock* (*visok*¹);
- **k > ch:** *rafboinik* > *rasboinich* (*razbojnik*²);
- **m > mm:** *kamen* > *Kammen* (*kamen*; morda je zgolj naključje, a na tem mestu ima MD 1592: *Stain, lapis, kammen*);
- **n > m:** *ifvelizhan* > *Ifvelizham*; *dolfhan biti* > *Dolhambiti* (*dolžan, biti*²); *mozhan* > *Mozham* (*močan*);
- **en > ra:** *oblasten* > *oblafta* (*oblasten*²);
- **n > -:** *vern* > *ver-* (*veren*);
- **f > s** [prepisov *f* v veliki *S* tu ne upoštevamo, saj so bili edini možni]: *dehiti* > *Deshiti* (*dežiti*); *hifha* > *Hisha* (*hiša*^{1,3, podobno 2}); *pushava* > *pushafva* (*puščava*); *Mofsh* > *Mosh* (*mož*², pri prvi pojavitvi je prepis pravilen); *rafboinik* > *rasboinik* (*razbojnik*¹); *ifbrati* > *Isbrati* (*izbrati*); *oblaftan* > *ablastan* (*oblasten*³); *prebivatishzhe* > *prebivatishzhe* (*prebivatišče*); *rafboinik* > *rasboinich* (*razbojnik*²);
- **fh > h:** *dolfhan biti* > *Dolhambiti* (*dolžan, biti*²);
- **fh > Sp:** *shahar* > *Spahar* (*šahar*);
- **fh > f:** *fhlahta* > *fhahta* (*žlahta*²);

- **fh** > **S**: *fhlahta* > *Slatha* (žlahta¹);
- **f** > **ph** [verjetno prek prepisa: *f*]: *nefrezha* > *Nephrezha* (*nesreča*);
- **ff/fs** > **fl**: *koleffa* > *kolefla* (*kolesa*¹, pri drugi pojavitvi je prepis pravilen); *vif/sok* > *Viflock* (*visok*¹);
- **v** > **r**: *lev* > *ler*;
- **zh** > **s**: *magozh* > *magos* (*mogoč*);
- **zh** > **fch**: *gradezh* > *Gradefch* (*gradeč**);
- **z** > **s**: *Dvoizheta* > *Dvoisheta* (*dvojče*); *studenz* > *Studens* (*studenec*^{1,2});
- **z** > **tz**: *kurz* > *kurtz* (*kurec*¹, pri drugi pojavitvi je prepis pravilen);
- **z** > **ths**: *streliz* > *Streliths* (*strelec*);
- **vrinjani f**: *pufhava* > *pushafva* (*puščava*);
- **združitev dveh besed v eno po pomoti**: *lav, lev* > *lauler* (*lav, lev*); *dolshan biti* > *Dolhambiti* (*dolžan, biti*²); *far starifhi* > *farstarishi* (*far, stariši*); *ftu leta* > *Stuleta* (*sto, leto*);
- **manjkajoča vmesna črka**: *letukai* > *Letkaj* (*letukaj*);
- **manjkajoča zadnja črka, napačno prepisana predzadnja**: *bramba* > *Bramt* (ne znamo razložiti, kako je prišlo do napake; v nekaj izvodih MTh 1603 je drugi *b* res nejasno odtisnjen, a napaka je tudi pri prepisu nemške besede: *Beskirm* namesto *Beschirmung*);
- **zamenjava vrstnega reda črk**: *fhlahta* > *Slatha* (žlahta¹).

5 SKLEP

Pomen Rudbeckovega slovarčka (1698: 719–729) ni v opisu *novega* besedja. Kot nam je pokazal natančen primerjalni pregled, gre namreč za izpiske iz Megiserjevega slovarja 1603. Slovarček je pomemben, ker nam kaže slovenščino kot jezik, ki ga je tuji avtor na podlagi Megiserjevih podatkov izbral kot vzorčnega za prikaz slovanske jezikovne skupine, in ker nam nazorno prikaže, kako je znani uporabnik praktično uporabljal Megiserjev večjezični slovar konec 17. stoletja. Vsekakor te zbirke slovenskih besed v prihodnjih pregledih slovenskega slovaropisja ne bo več mogoče spregledati.

VIRI IN LITERATURA

- Agrell 1955** = Jan Agrell, *Studier i den äldre språkjämförelsens allmänna och svenska historia fram till 1827*, Uppsala: Lundequistska bokhandeln, 1955.
- Ahačič 2014** = Kozma Ahačič, *The History of Linguistic Thought and Language Use in 16th Century Slovenia*, Frankfurt am Main: Peter Lang, 2014.
- Ahačič 2022** = Kozma Ahačič, 1698, *Delo* 64.149 (2022), 7.
- AV 1607** = Gregorio Alasia da Sommaripa, *VOCABOLARIO Italiano, e Schiauo*, Udine, 1607.
- Bauhaus 2019** = Stefan Heinrich Bauhaus, *Olof Rudbeck der Jüngere und die Sprachen des Nordens: zwischen Gotizismus und Orthodoxie*, Berlin – Boston: De Gruyter, 2019, DOI: <https://doi.org/10.1515/9783110628739>.

- BH 1584** = Adam Bohorič, *Arcticae horulae fuccifivae*, Wittenberg, 1584.
- Borst 1960** = Arno Borst, *Der Turmbau von Babel III/1*, Stuttgart: Anton Hiersemann, 1960.
- Burman 2017** = Annie Burman, Language Comparison before Comparative Linguistics: Theories of Language Change and Classification in Olof Rudbeck's *Atlantica*, v: *Apotheosis of the North: the Swedish Appropriation of Classical Antiquity around the Baltic Sea and Beyond (1650 to 1800)*, ur. Bernd Røling et al., Berlin – Boston: De Gruyter, 2017, 77–94, DOI: <https://doi.org/10.1515/9783110524888-006>.
- Burman – Boyes 2021** = Annie Burman – Philip J. Boyes, When the Phoenicians were Swedish: Rudbeck's *Atlantica* and Phoenician Studies, *The Journal of the American Oriental Society* 141.4 (2021), 749–766, DOI: <https://doi.org/10.7817/jaos.141.4.2021.ar027>.
- DB 1578** = Jurij Dalmatin, *Biblie, tu ie, vsiga Svetiga pisma pervi deil*, Ljubljana, 1578.
- DB 1584** = Jurij Dalmatin, *Biblia*, Wittenberg, 1584.
- Hovdhagen 2001** = Even Hovdhagen, The study of early Germanic languages in Scandinavia: Ihre, Stiernhielm, v: *History of the Language Sciences / Geschichte der Sprachwissenschaften / Histoire des Sciences du Langage* 2, ur. Sylvain Auroux, New York: De Gruyter, 2001, 1124–1129.
- Hovdhagen idr. 2000** = Even Hovdhagen – Fred Karlsson – Carol Henriksen – Bengt Sigurd, *The History of Linguistics in the Nordic Countries*, Helsinki: Societas Scientiarum Fennica, 2000.
- MD 1592** = Hieronymus Megiser, *Dictionarium quatuor linguarum*, Graz, 1592.
- Metcalf 1974** = George J. Metcalf, The Indo-European Hypothesis in the Sixteenth and Seventeenth Centuries, v: *Studies in the History of Linguistics: Traditions and Paradigms*, ur. Dell H. Hymes, Bloomington: Indiana University Press, 1974, 233–257.
- MTh 1603** = Hieronymus Megiser, *Thefaurus Polyglottus*, Frankfurt, 1603.
- Rudbeck 1679** = Olavus Rudbeck, *Atlant Eller Manheim* [...] *Atlantica Sive Manheim* [...] Henricus Curio, 1679.
- Rudbeck 1689** = Olavus Rudbeck, *Atlant Eller Manheim. Andra deel* [...] *Atlantica Sive Manheim Pars Secunda* [...], Uppsala: Henricus Curio, 1689.
- Rudbeck 1698** = Olavus Rudbeck, *Atlant Eller Manheim Triie Del* [...] *Atlantica Sive Manheim Pars tertia* [...], Uppsala: Typis et impensis Auctoris, 1698.
- Rudbeck 1702** = Olavus Rudbeck, *Atlant Eller Manheim Fjerde Del* [...] *Atlantica Sive Manheim Pars Quarta* [...], Uppsala: Typis et impensis Auctoris, 1702.
- Rudbeck 1947** = Olof Rudbeck (st.), *Olaus Rudbecks Atlantica: svenska originaltexten* 3, ur. Axel Nelson, Uppsala – Stockholm: Almqvist & Wiksells, 1947.
- Stabej 1977** = Jože Stabej, *Thesaurus polyglottus: Hieronymus Megiser: iz njega je slovensko besedje z latinskimi in nemškimi pomeni za Slovensko-latinsko-nemški slovar izpisal in uredil Jože Stabéj*, Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1977.

SUMMARY

Slovenian Translations in Olof Rudbeck the Elder's Multilingual Comparative Glossary (1698): New Information for the History of Slovenian Lexicography and for the Analysis of Dictionary Use in the Seventeenth Century

Book three of Olof Rudbeck the Elder's (1630–1702) *Atlantica* from 1698 contains a multilingual comparative glossary with 228 Slovenian words in the *Slavonica* column, as well as eight Polish, six Croatian, and four Czech words. Considering the small number of printed dictionaries containing Slovenian in the sixteenth and seventeenth centuries, this is an important collection. The source for it was Hieronymus Megiser's multilingual dictionary *Thesaurus polyglottus* from 1603.

The significance of Rudbeck's glossary does not lie in the description of new Slovenian vocabulary. The dictionary is important because it shows Slovenian as a language that a foreign author chose as an example to present the Slavic language group and be-

cause it vividly illustrates how a well-known user made practical use of Megiser's multi-lingual dictionary.

This article analyzes each Slovenian word from the *Slavonica* column and places it in an alphabetical list showing Rudbeck's spelling of each word; the corresponding example from Megiser's dictionary; the Latin translation by Rudbeck, which he used at the same time for looking up headwords in Megiser's dictionary; and the procedure by which Rudbeck arrived at a particular Slovenian word with the help of Megiser's dictionary.

Rudbeck's basic procedure was to use the Latin translation of a "Scythian or Swedish" headword to look for a Slovenian translation marked as *Slav.*, *Sclau.*, *Sclavon.*, *Slavo.*, *Scla.*, or *Schlav.* in Megiser's dictionary. He also took into account cross-references, which led him from the Latin translation to the corresponding headword in Megiser's dictionary.

If there were several Slovenian translations for one Latin headword in Megiser's dictionary, he (1) copied everything, (2) selected only individual ones (whereby he did not have a specific methodology, but he avoided similarities with examples from other languages), or (3) combined Megiser's translations from multiple Slavic languages.

If there were several Latin translations of the initial ("Scythian-Swedish" or Phoenician) headword, he (1) chose one of the Latin synonyms and followed one of the models mentioned above, (2) used multiple Latin translations and followed one of the models above, or (3) did not use any of the Latin translations, but looked for other Latin synonyms.

A special group includes cases in which he translated the "Scythian-Swedish" or Phoenician headword into Latin descriptively, using a phrase (especially proper nouns were translated with an explanation). In such cases, he (1) translated only one component of the Latin phrase, or (2) translated all the components of the Latin phrase. The second procedure is particularly interesting, in which he was faced with the challenge of how to translate a phrase without knowing the linguistic rules of Slovenian. Two examples (*snubača* 'suitor' and *žigant*² 'giant') even point to the possibility that Rudbeck would have been acquainted with Megiser's concise grammar of four languages in his *Dictionarium quatuor linguarum* (1592), based on which he could have used the appropriate endings. However, this possibility is difficult to prove due to the many copying errors.

The last part of the article therefore also provides a detailed list of all errors that occurred in the copying and typesetting of Slovenian words in Rudbeck's list.

JEZIKOSLOVNI ZAPISKI

A

- 413 a 98
413 abeceda 74
413 abecedaren, -na, -o 75
413 abota f 76
410 aboten, na, -o 1
413 ah! 99
413 ahkati v 78
490 áko 37
413 aldov m 79
413 aldovati v 80
490 ali 38
413 apnen, -a, -o 82
413 apno n 83
410 apostol m 2
413 apostolski, -a, -o 84
413 alpe f 81
410 arati v 3
413 arhangel m 86
501 armada f 46

B

- 410 baba f 4
410 babica f 5
411 babine f pl 22
410 babjeveren, -na, -o 6
411 babjeverstvo n 21
411 babnica f 23
410 babura f 7
411 bádati v 24
410 bahač m 8
411 baharija f 25
410 bahati v 9
410 bajalec m 10
410 bajalica f 11
410 bajati v 12
410 bajen, -na, -o 13

- 411 bakla f 28
411 baklada f 29
411 bakren, -a, -o 30
411 bakro n 31
411 bakrorez m 32
411 balvan m 34
411 ban m 35
411 bangar m 36
411 banja f 37
411 bankovec m 38
411 bar 39
411 bara f 40
410 barantati v 16
411 barantija f 41
411 barek, -a, -o 42
501 balena f 14
411 barinat, -a, -o 43
411 bariš m 44
411 barka f 45
411 barovčin m 46
411 bars m 47
411 baršun m 48
411 barva f 49
411 barvarija f 50
410 barvati v 17
492 barven, -na, -o 38
492 barvotisk m 39
410 basati v 18
411 basen f 3
492 basna f 40
492 basulja f 41
411 baš 51
410 batati v 19
410 bati se v 20
411 batina f 52
410 baviti se v 21
410 bdeti v 22

29.1 (2023)

Jezikoslovni zapiski 29.1 (2023)

ISSN 0354-0448

Uredniški odbor **Hubert Bergmann, Metka Furlan, Alenka Jelovšek, Mateja Jemec Tomazin, Karmen Kenda-Jež, Valerij M. Mokijenko, Alenka Šivic-Dular, Andreja Žele Peter Weiss**

Urednik **Alenka Jelovšek**

Tehnična urednica **Donald Reindl, DEKS, d. o. o.**

Prevod izvlečkov in povzetkov v angleščino

Naslov uredništva **Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ZRC SAZU)
Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša
Novi trg 4, SI-1000 Ljubljana, Slovenija**

Telefon **+386 1 4706 160
peter.weiss@zrc-sazu.si, isj@zrc-sazu.si
<http://ojs.zrc-sazu.si/jz>
<http://bos.zrc-sazu.si/knjige/index.html>**

Izdal **ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša**

Založila **Založba ZRC**

Zanju **Oto Luthar, Kozma Ahačič**

Glavni urednik **Aleš Pogačnik**

Prelom **Simon Atelšek**

Oblikovanje **Evita Lukež**

Tisk **Cicero, Begunje, d. o. o.**

Naklada **200 izvodov**

Letna naročnina **10 €**

Letna naročnina za študente **8 €**

Cena posamezne številke **7 €**

Cena dvojne številke **12 €**

Naročila sprejema **Založba ZRC, p. p. 306, 1001 Ljubljana, Slovenija**

Telefon **+386 1 4706 464
zalozba@zrc-sazu.si**

ARRS

JAVNA AGENCIJA ZA RAZISKOVALNO DEJAVNOST
REPUBLIKE SLOVENIJE

Revija izhaja s podporo
Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

Jezikoslovni zapiski so uvrščeni v mednarodne zbirke podatkov
MLA International Bibliography of Books and Articles on the
Modern Languages and Literatures, New York, ZDA; Bibliographie
linguistique / Linguistic bibliography, The Hague, Nizozemska;
IBZ, K. G. Saur Verlag, Osnabrück, Nemčija; New Contents Slavistics,
Staatsbibliothek zu Berlin, Nemčija.

To delo je na voljo pod pogoji slovenske licence Creative
Commons 4.0, ki ob priznavanju avtorstva dopušča nekomercialno
uporabo, ne dovoljuje pa nobene predelave.

